

L'evolució recent del pes de les rendes del treball

Els tres últims anys han estat testimonis de la irrupció d'una pandèmia i de l'esclat de la guerra entre Rússia i Ucraïna. Amb aquest rerefons convuls, és interessant repassar el comportament recent de les rendes del treball sobre el PIB, una variable molt rellevant que es relaciona amb temes de desigualtat, de competitivitat, de canvi tecnològic i d'altres dinàmiques estructurals.¹

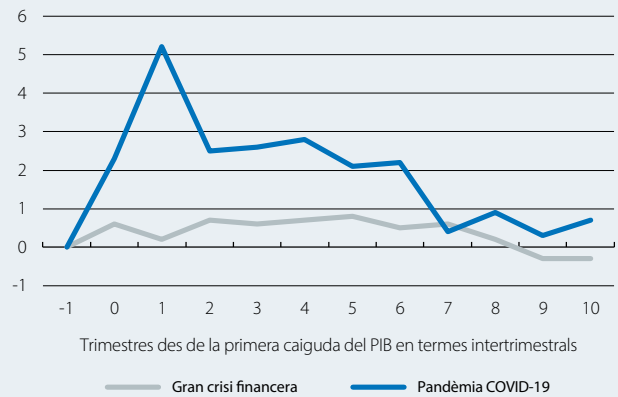
El pes de les rendes del treball sobre el PIB, mesurat habitualment mitjançant les dades de remuneració dels assalariats a la CNTR, presenta de forma habitual un comportament contracíclic. És a dir, augmenta durant els períodes de recessió i disminueix durant les fases expansives. Aquest comportament és degut, en bona part, al fet que, durant una crisi, les empreses prefereixen retenir, en la mesura que sigui possible, els treballadors per evitar més endavant, quan l'economia surt de la crisi, els costos associats a trobar empleats que s'ajustin al perfil requerit. A Espanya, aquest comportament ha estat habitualment menys marcat que en altres països desenvolupats, a causa de la forta dualitat que tradicionalment ha presentat el mercat laboral i que s'ha reflectit en una major propensió a l'acomiadament durant els episodis de recessió.

Al primer gràfic, podem comparar com va variar el pes de la renda del treball sobre el PIB quan va començar la gran crisi financera (GCF) el 2008 i des de l'inici de la pandèmia el 2020. Tal com hem comentat més amunt, queda clar el comportament contracíclic del pes de la renda del treball en les dues crisis. No obstant això, també salta a la vista que el patró va ser molt més marcat durant la pandèmia que durant la GCF. Durant la pandèmia, les rendes del treball van arribar a augmentar el seu pes fins a 5 p. p. des del punt precrisi (4T 2019) i, durant una bona part del 2020 i del 2021, es van mantenir prop de 3 p. p. per damunt. Segons l'última dada del 3T 2022, el pes de les rendes del treball encara se situa gairebé 1 p. p. per damunt. En canvi, durant la GCF, el pes de les rendes del treball amb prou feines va arribar a augmentar 1 p. p. en el punt màxim.

Aquest comportament contracíclic més marcat de les rendes del treball durant la pandèmia es relaciona sens dubte amb les mesures de protecció de la renda de les llars que es van implementar durant el 2020. En particular, destaca la introducció dels ERTOS, que van permetre que més de tres milions de treballadors deixessin de treballar (de manera total o parcial) sense perdre la feina, de manera que el seu salari no es va veure tan afectat com si els haguessin acomiadat, i, a més a més, la reinserció laboral posterior va ser molt més ràpida.

1. Fa molts anys que la literatura econòmica acadèmica analitza la caiguda gradual però sostinguda del pes de les rendes del treball sobre el PIB. Vegeu el Dossier «[Les rendes del treball en perspectiva](#)», a l'IM02/2014.

Espanya: pes de les rendes del treball sobre el PIB Variació (p. p.)

Nota: Per a la gran crisi financera, 0 correspon al 3T 2008, mentre que, per a la pandèmia, correspon al 1T 2020.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

Aquestes polítiques econòmiques, que han tingut un impacte sobre el comportament cíclic del pes de les rendes del treball sobre el PIB, també han tingut un reflex en la distribució de l'ajust de la caiguda de l'activitat entre els treballadors. Així, el segon gràfic mostra les contribucions al creixement de la remuneració dels assalariats segons tres marges: la remuneració per hora treballada (salari), les hores treballades per assalariat (marge intensiu) i els assalariats (marge extensiu).

Tal com es pot observar en l'any 2020, i en particular en el 2T, la caiguda que es va observar de la remuneració dels assalariats va ser deguda, en la seva major part, a un descens de les hores treballades per assalariat (marge intensiu), mentre que la contribució de la caiguda del nombre d'assalariats va ser molt menor (marge extensiu). Aquesta caiguda de la remuneració dels assalariats que veiem el 2020 és coherent amb l'augment del pes de les rendes del treball que hem vist en el primer gràfic. Així, les rendes del treball van guanyar pes sobre el PIB perquè van caure menys que el conjunt del PIB.²

Així mateix, en el 2T 2021, trimestre en què es va produir una reobertura significativa de l'economia, va ser de nou el marge intensiu el que va impulsar la recuperació de la remuneració dels assalariats, gràcies al fet que els ERTOS van permetre una reincorporació molt ràpida a la feina dels treballadors que es van acollir a aquesta figura.

Finalment, el gràfic també mostra que, des del 3T 2021, el creixement de la remuneració dels assalariats s'ha estabilitzat i ha passat a basar-se d'una manera més clara en el creixement de l'ocupació (marge extensiu).

2. Per exemple, la remuneració dels assalariats va caure el 12,2% en el 2T 2020, mentre que el PIB va recular el 21%.

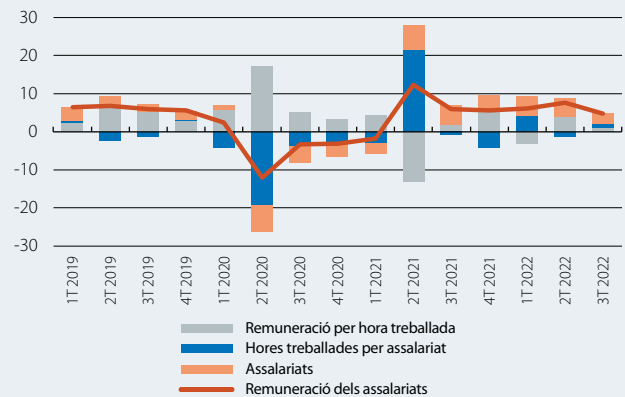
La preponderància del marge intensiu per explicar les fluctuacions de la remuneració dels assalariats contrasta amb l'experiència durant la GCF. Tal com ho mostra l'últim gràfic, durant la GCF, va ser el marge extensiu, en lloc de l'intensiu, el que va explicar la major part de la fluctuació de la remuneració dels assalariats.

En definitiva, en aquest article, hem vist com, durant la pandèmia, les rendes del treball van augmentar més el seu pes del que era habitual en el passat. Aquest comportament més contracíclic té l'origen en el canvi estructural del mercat laboral espanyol. Així, els ERTO van permetre que el mercat laboral s'ajustés mitjançant la reducció de les hores treballades per treballador, en lloc de recórrer a l'acomiadament de manera massiva. D'aquesta manera, l'impacte de la crisi s'ha pogut distribuir entre els treballadors d'una manera més uniforme, en lloc de concentrar-se en el grup de treballadors que perden la feina.³

Oriol Carreras

Espanya: remuneració dels assalariats, desglossament

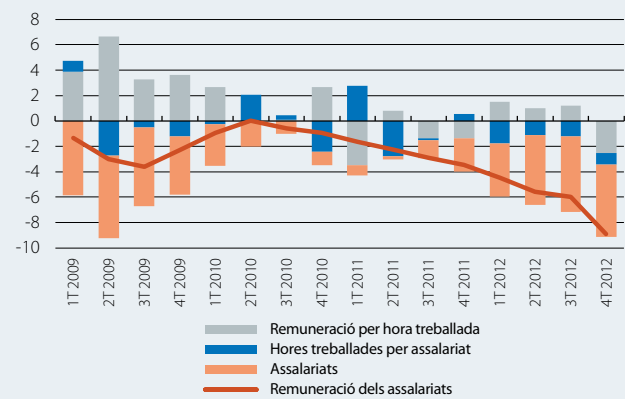
Contribució al creixement interanual (p. p.)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

Espanya: remuneració dels assalariats, desglossament

Contribució al creixement interanual (p. p.)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

3. L'article «La desigualtat salarial a Espanya torna a la casella pre-pandèmia», de l'IM07/2022, mostra com, a Espanya, la desigualtat va recuperar el nivell pre-crisi durant la pandèmia molt més ràpidament que després de la gran crisi financera. De nou, el comportament diferencial del mercat laboral durant la pandèmia és un dels factors clau que expliquen aquest resultat.